

Методика позакласної роботи у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів географії

В. А. Яковлева¹, Р. П. Власенко², Т. В. Андрійчук³

Опубліковано	Секція	УДК
02.08.2024	Освіта/Педагогіка	372.891

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13165038>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті висвітленні основні питання підготовки майбутніх вчителів географії для закладів освіти Житомирщини. Обґрунтована необхідність формувати творчу, всебічно розвинену особистість майбутнього фахівця з науковим світоглядом, з широким професійним кругозором, який постійно піклується про своє самовдосконалення, повністю відповідає вимогам, що висуває до нього час. Розкрита роль позакласної роботи з географії в закладах освіти, що необхідна вчителю географії для врахування індивідуальних особливостей здобувачів, їхніх інтересів, здібностей, які з часом нерідко переростають у професійні інтереси. Зазначено, що освітні компоненти: „Методика позакласної роботи з географії” для здобувачів першого бакалаврського рівня, освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) та освітня компонента «Позакласна робота з географії» для здобувачів другого магістерського рівня ОПП Середня освіта (Географія), які розроблені викладачами кафедри, забезпечують вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів географії, підвищують їх методичний рівень. В освітніх компонентах висвітлена мета і завдання позакласної діяльності з географії, її форми та види, розкрито зміст і методику проведення найпоширеніших видів позакласної роботи, туристично-краєзнавчої, навчально-дослідної діяльності географічного спрямування. Проведено моніторингове дослідження з визначення показників ефективності позакласної роботи з географії, результати якого засвідчили, що в ліцеях Житомирщини досить високий рівень організації позакласної роботи з географії, а також проаналізовано зацікавленість здобувачів освіти позакласною роботою з географії та з’ясовано, що важливе значення мають екскурсії до музеїв міста та області, географічні гуртки, факультативи, квести, вечори, конференції, проєкти тощо.

Ключові слова: позакласна робота, майбутній вчитель географії, професійна підготовка, моніторинг, анкетування, здобувачі освіти, географія, туристично-краєзнавча робота.

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології та географії Житомирський державний університет імені Івана Франка ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5560-5099>

² кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії Житомирський державний університет імені Івана Франка ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

³ кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії Житомирський державний університет імені Івана Франка ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5402-9528>

Methods of extra-class work in institutions of higher education in the process of training future teachers

Abstract. The article highlights the main issues of training future geography teachers for educational institutions in the Zhytomyr region. It is substantiated the necessity to form a creative, comprehensively developed personality of a future specialist with a scientific worldview, with a broad professional outlook, who constantly cares about his self-improvement and fully meets the requirements placed on him at the time. It is revealed the role of extracurricular work in geography in educational institutions, which is necessary for a geography teacher to take into account the individual characteristics of applicants, their interests, abilities, which over time often develop into professional interests. It is noted that the educational components are: "Methodology of extracurricular work in geography" for applicants of the first bachelor's level, educational and professional program Secondary education (Geography) and the educational component "Extracurricular work in geography" for applicants of the second master's level of secondary education (Geography) were developed by teachers of the department, provide improvement in the professional and pedagogical training of future geography teachers, and increase their methodological level. The educational components highlight the purpose and objectives of extracurricular activities in geography, their forms and types, reveal the content and methodology for conducting the most common types of extracurricular activities, tourism, local history, educational and research activities in the geographical field. A monitoring study was carried out to determine the effectiveness indicators of extracurricular work in geography, the results of which showed that in the lyceums of the Zhytomyr region the level of organization of extracurricular work in geography is quite high, and the interest of education seekers in extracurricular work in geography was analyzed and it was found that excursions to museums are important cities and regions, geographical clubs, electives, quests, evenings, conferences, projects, etc.

Key words: extracurricular work, future geography teacher, professional training, monitoring, questioning, education applicants, geography, tourism and local history work

Вступ

Сьогодення вимагає висококваліфікованих фахівців, які орієнтуються вільно у сучасних умовах, мають творчі здібності, вільні від комплексів і стереотипів мислення. Тому так необхідно впроваджувати в освітній процес нові технології їх підготовки до самостійної педагогічної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Якість професійної підготовки педагогів забезпечується широким спектром засобів: оновленням змісту навчального процесу відповідно до останніх досягнень науки і практики, підвищенням науково педагогічної кваліфікації вчителів, залученням їх до активної участі в науково-дослідній роботі і т. д. Головною метою підготовки вчителів у закладі вищої освіти є формування творчої, всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця з науковим світоглядом, з широким професійним кругозором, який постійно піклується про своє самовдосконалення, повністю відповідає вимогам, що висуває до нього час. Всебічна підготовка майбутніх вчителів географії неможлива без вивчення ними позакласної роботи з географії, оскільки саме їм належить важлива роль в реалізації виховних завдань, поставлених перед закладом освіти державою і суспільством [1]. Змістова наповненість позакласної та позашкільної роботи з географії, що здійснюється у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, зокрема позакласної роботи при підготовці майбутніх вчителів географії, покликана до здійснення моніторингу в освітніх закладах не лише теоретичного географічного змісту, але й надання інформації українознавчого характеру, що базується на дослідженнях історико-культурної спадщини регіону, краєзнавчих особливостях Житомирщини,

популяризації національних цінностей, розвитку морально-етичних, загальнолюдських цінностей особистості [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальним дослідженням проблем з позакласної роботи з географії були присвячені праці таких вчених: Криловець М., Браславська О., Непша О., Гришко С., Опашко Г., Рішко Р., Власенко Р., Ревенко І., Назаренко Т., Яковлева В., Кондратюк А., Дудчак Н. [1-4]. Питання підготовки сучасного вчителя у закладах вищої освіти з позакласної роботи стали предметом дослідження учених: Криловець М., Браславська О. [1]. Дослідженнями педагогічних підходів і методів, спрямованих на стимулювання творчого мислення студентів, займалися: Ревенко І., Глянєнко К., Власенко Р., Соснова М., Колодіна Л. [4]. В працях таких дослідників як: Непша О.В., Гришко С.В., Опашко Г.І., Рішко Р.І. [3] зосереджена увага на особливостях проведення позаурочної діяльності здобувачів загальної середньої освіти з географії. Важливим і актуальним у методиці позакласної роботи є питання розвитку інформаційно-комунікативної компетентності студентів на основі впровадження цифрових засобів навчання, ці питання розкриваються у працях Назаренко Т., Яковлевої В., Власенко Р., Кондратюк А., Дудчак Н., Сікори Я. [2-8] та інших.

Мета дослідження: дослідити професійну підготовку майбутніх вчителів географії, особливості та закономірності методики позакласної роботи в закладах освіти Житомирщини.

Методи. Досягнення мети передбачає використання теоретичних методів: аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел, прогнозування дидактичного потенціалу методики позакласної роботи, а також анкетування та систематизація емпіричного досвіду.

Результати

Педагогічною наукою доведено і в шкільній практиці підтверджено, що в розвитку і закріпленні пізнавального інтересу учнів до географії велике значення мають позакласні заняття. На них учитель має можливість врахувати індивідуальні особливості учнів, їх інтереси, нахили, які нерідко переростають у професійні інтереси. Позакласна робота відкриває широкі перспективи як для прояву педагогічної творчості вчителя, так і для різноманітної пізнавальної самодіяльності учнів, у процесі якої вони підвищують свої знання з географії [2, 3, 6].

Як відомо, позакласною роботою називають таку, яку учні добровільно виконують під керівництвом вчителя в позаурочний час, понад навчального плану. Основні цілі позакласної роботи з географії – допомога учням у визначенні стійких інтересів до тієї чи іншої галузі науки, виду діяльності, виявлення схильності, здібностей та обдарувань, розширення знань і кругозору учнів у ході поглибленого вивчення програмних питань, що виходять за рамки навчальної програми, але доступних розумінню учнів; розвиток самостійності, творчої активності, професійна орієнтація учнів і розуміння ролі географії у житті людини. Крім того позаурочна робота з географії повинна зіграти важливу роль у вирішенні проблеми організації вільного часу учнівської молоді. При цьому зміст позакласної роботи з географії підпорядковується певним вимогам: науковість, доступність, актуальність і практична значущість [3].

Позакласна робота дає можливість вчителю географії врахувати індивідуальні особливості здобувачів, їхні інтереси, схильності, що нерідко переростають у професійні інтереси. Проведення позакласної роботи з географії створює багато труднощів. Вони викликані тим, що позакласна робота, як форма організації навчання, дуже багатогранна і вимагає творчого підходу до її проведення в кожному конкретному випадку [3]. Необхідно враховувати місцеві умови, запити учнівського колективу, індивідуальні можливості та інтереси учнів та вчителя. Педагогічною наукою доведено і в шкільній

практиці підтверджено, що в розвитку і закріпленні пізнавального інтересу учнів до географії велике значення мають позакласні заняття. На них учитель має можливість врахувати індивідуальні особливості учнів, їх інтереси, нахили. Позакласна робота відкриває широкі перспективи як для прояву педагогічної творчості вчителя, так і для різноманітної пізнавальної самодіяльності учнів, у процесі якої вони підвищують свої знання з географії. Позакласні форми занять дають змогу виховувати в учнів науковий світогляд, любов до природи, підвищують рівень екологічної вихованості, сприяють розвиткові самостійності, ініціативності, спостережливості, активізують пізнавальну діяльність. Саме тому майбутнім учителям географії потрібно знати, як проводити позакласну роботу з географії і як зробити її цікавою та результативною [1-8]. На майбутніх педагогів покладається необхідність поживити позакласну роботу, збагатити її новим змістом, знайти більш раціональну методiku проведення занять це і є завданням освітньої компоненти „Методика позакласної роботи з географії” для здобувачів першого бакалаврського рівня, освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) та освітньої компоненти «Позакласна робота з географії» для здобувачів другого магістерського рівня ОПП Середня освіта (Географія). Названі освітні компоненти забезпечують вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів географії, підвищують їх методичний рівень.

В освітніх компонентах „Методика позакласної роботи з географії” «Позакласна робота з географії» висвітлюються мета і завдання позакласної діяльності з географії, її форми та види, розкривається зміст і методика проведення найпоширеніших видів позакласної роботи, туристично-краєзнавча та навчально-дослідна діяльності географічного спрямування. Метою вивчення цієї освітньої компоненти є набуття здобувачами вищої освіти знань про особливості методів та прийомів виховання у позакласній роботі, сучасних технологій; розвивати творче мислення та здібності, вміння виділяти індивідуальні особливості здобувачів, раціонально організувати педагогічні та методичні вміння, спрямовані на виконання функцій вчителя сучасного закладу загальної середньої освіти. Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є: забезпечити засвоєння теоретичних засад методики навчання позакласної роботи з географії у закладах загальної середньої освіти на основі компетентнісного підходу до побудови його змісту, психодидактичних засад формування географічних знань, істотного арсеналу технологій навчання; навчити самостійно визначати зміст і методичний апарат навчання позакласної роботи (методи, методичні прийоми, засоби та форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів); вміти диференціювати навчальний матеріал на основний (поняття, причинно-наслідкові зв'язки, закономірності, світоглядні ідеї) та допоміжний; сформувати вміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження, здійснювати діагностування ефективності процесу формування географічних компетентностей, використовувати психологічні методи дослідження особливостей засвоєння учнями навчальної інформації; забезпечити оволодіння навичками організації позакласної діяльності здобувачів освіти у рамках роботи з географії; виробити вміння користуватися методичним апаратом навчання географії; підготувати майбутніх учителів до здійснення навчально-виховного процесу у всій його різноманітності; забезпечити опанування алгоритмізованими елементами педагогічних технологій та сформувати творче ставлення до їх впровадження; формування виховної ролі шкільної географії та практичне застосування набутих знань з географії у позашкільній діяльності; встановлення взаємозв'язку між навчальним і виховним процесом; оволодіння сучасними, ефективними методами виховання.

Центральне місце методики займають питання планування, організації та проведення різних видів позакласної роботи з географії, акцентується увага та

висвітлюються питання туристично-екологічного виховання школярів у позакласній діяльності з географії.

Освітня компонента „Методика позакласної роботи з географії” призначений для студентів 4 курсу природничого факультету освітньо-професійної програми „Середня освіта (Географія)” Житомирського державного університету імені Івана Франка. У розділі «Теоретичні основи позакласної роботи з географії» основна увага приділяється таким питанням методики як: роль позакласної роботи з географії, форми і види позакласної роботи з географії, дидактичні вимоги до позакласного навчання географії, дефініція позакласної форми проведення навчання географії (позакласного навчання географії) та види позакласного навчання (систематичне, періодичне, епізодичне), географічні гуртки та факультативи, організація географічного гуртка, вибір видів суспільно корисної роботи географічного гуртка: організація краєзнавчого куточка, музею, виставки, географічні факультативи, методичні особливості проведення факультативних занять, освітньо-виховне значення факультативів, форми організації факультативних занять, шкільний музей як одна з форм роботи з розвитку творчої самостійності та громадської активності учнів у процесі збору, дослідження, обробки, оформлення і пропаганди географічних матеріалів, клубна форма позакласної роботи з географії як одна з найбільш перспективних, організаційна структура клубу, форми-підвиди періодичного позакласного навчання географії (тиждень географії, географічна конференція, географічний вечір, географічна олімпіада, географічний турнір, географічні дебати), системна реалізація тижня географії, географічна олімпіада та її етапи (олімпіада: шкільна; районна чи міська; обласна; всеукраїнська), творча діяльність учнів, критичне мислення здобувачів, форми-підвиди епізодичного позакласного навчання географії (географічна екскурсія, туристський похід, екологічний рейд тощо), різновиди географічної екскурсії: за змістом проведення (географічна екскурсія в довкілля, географічна екскурсія на підприємство), за кількістю тем тощо.

У розділі «Організаційні особливості позакласної роботи з географії» ми розглядаємо такі теми як: шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад, тиждень географії в закладі загальної середньої освіти як комплексний захід, плани проведення тижня географії, підготовка та оформлення плану проведення тижня географії у закладі освіти, підготовка і проведення дня географії в кожному класі, конкурси географічних проєктів, проведення екскурсій до музеїв, на підприємства, в інститути, на метеостанції, демонстрації кінофільмів, проведення різних видів рольових ігор, конференцій з географії; зустрічі з цікавими людьми.

В цілому програма охоплює основні поняття, особливості і організацію позакласної роботи з географії, наприклад, перший розділ присвячений питанням теоретичного характеру, що пов'язано з поняттями і змістом роботи гуртків, клубів різного профілю, з особливостями проведення факультативних занять, питаннями туристичної освіти і виховання учнів, організацією різних видів екскурсій, роботою МАН, зокрема, з організацією роботи в позакласний час з обдарованою молоддю. У другому розділі розкриваються методичні аспекти позакласної роботи, де майбутні педагоги навчаються організовувати гуртки, клуби, вечори, проводити географічні ігри, конференції, планувати маршрути різної тривалості мандрівок і тому подібне.

Лекційні заняття за програмою курсу передбачають узагальнення знань з психолого-педагогічних, методичних, фахових дисциплін, а також педагогічного досвіду вчителів географії з проведення позакласних заходів. Практичні заняття передбачають формування умінь здобувачів вищої освіти організувати різні форми і види позакласної роботи з географії. При цьому перевага віддається моделюванню ситуацій з урахуванням вікових особливостей учнів, проведення рольових ігор, розробці сценаріїв

позакласних заходів з використанням нових форм і методів тощо. Майбутнім вчителям також даються практичні поради та методичні рекомендації щодо поліпшення розроблених ними сценаріїв. Проведення лекційних та практичних занять спрямоване на усвідомлення здобувачами не тільки суми знань з методики організації позакласної роботи (змістовний компонент готовності), а і необхідності її здійснення, тобто формування мотиваційного компонента, а також шляхів і засобів реалізації позакласної діяльності (процесуальний компонент готовності). Важливим показником професійної підготовки здобувачів вищої освіти до проведення позакласної роботи з географії в закладах освіти є система професійних умінь, якими повинні володіти майбутні фахівці. Тому вивчення методики позакласної роботи з географії поєднується з педагогічною практикою здобувачів в закладах освіти, де вони набувають професійних умінь, застосовуючи отримані знання в роботі з учнями. Під час практики здобувачі спостерігають роботу досвідчених учителів географії, творчо планують позакласну роботу, організовують і проводять позакласні заходи в різних вікових групах учнів. Практична значимість курсу полягає в тому, що він сприяє професійній підготовці майбутніх педагогів до роботи в закладах освіти. Знання та вміння, отримані майбутніми вчителями в процесі вивчення курсу, сприятиме кращій організації і проведенню позакласної роботи з географії в закладах освіти. Проблема підготовки здобувачів до проведення позакласної роботи вліцеї є досить гнучкою, виникають нові її форми і види, що вимагає постійного вдосконалення підготовки педагогічних кадрів.

Для ефективної підготовки майбутніх учителів географії в університеті започатковано таку форму роботи - як зустріч із професіоналами, вчителями практиками, колишніми нашими здобувачами. На природничому факультеті у рамках проекту PROстудії від професіоналів, відбуваються зустрічі здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» з вчителями географії. Така зустріч була організована в процесі вивчення цієї освітньої компоненти з методистом, вчителем географії - Глушенко Оленою Михайлівною, вона провела лекцію на тему: «Особливості позакласної роботи з географії: педагогічний досвід вчителя ліцею № 5, міста Житомира».

Маючи великий педагогічний досвід у позакласній роботі з географії, вчитель географії розповідала про туристично-краєзнавчу роботу, про діяльність географічного гуртка, про участь у олімпіадах: міських, міжміських, географічних турнірах, МАН. Вона відмітила, що позакласна робота має добровільний характер, в ліцеї є багато талановитих і обдарованих дітей схильних до наукової діяльності, які з великим інтересом долучаються до даної діяльності, потрібно тільки виявляти таких учнів, вміти їх зацікавити, саме позакласна робота сприяє всебічному розвитку дитини, що з часом може допомагати їм у житті, яку б професію вони не обирали. Постійно займаючись позакласною роботою вчитель має великий доробок у вигляді факультативних програм, присвячених краєзнавчій роботі, дослідницьких робіт, олімпіадних задач та завдань, туристичних маршрутів з захоплюючими розповідями про географічні об'єкти, саме ця інформація викликає у здобувачів вищої освіти найбільший інтерес і зацікавлення, вони активно задають питання, також беруть участь у вирішенні пізнавальних завдань з географії. Вчитель географії показала майбутнім педагогам нагороди за багаторічну працю, вона була відзначена подяками, грамотами та перемогами її вихованців на різноманітних турнірах та конкурсах.

Зметою вдосконалення та набуття практичних навичок здобувачі освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) проводять відкриті заходи для здобувачів молодших курсів, вони присвячують їх різним святкам. Так, у стінах природничого факультету відбувся захід до дня Європи, за участі здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Здобувачі вищої освіти взяли активну участь у

квесті на різних географічних станціях, де змогли показати свої знання про країни Європи та їх столиці, познайомилися із національними стравами держав, а також дізналися про географічні пам'ятки архітектури та садово-паркового мистецтва країн Європи та рідної України.

Майбутні вчителі географії в рамках вивчення освітніх компонент «Методика позакласної роботи з географії», «Позакласна робота з географії» відвідують Житомирський обласний краєзнавчий музей, знайомляться з експозиціями відділу етнографії музею, вивчають звичаї, особливості етносу свого народу, що є важливим фундаментом формування свідомості української нації. Окрім того відвідують відділ природи, історичний та художній відділи, де отримують знання про краєзнавчі особливості Житомирщини, щоб використовувати їх у подальшій позакласній роботі в закладах освіти.

У процесі вивчення освітніх компонентів: «Методика позакласної роботи з географії», «Позакласна робота з географії» практикуються екскурсії вулицями міста, парками, визначними місцями міста та області. Так, зокрема, проводяться екскурсії Старим та Новим Бульваром, міським парком Барона де Шодуара, вулицями Михайлівською, Університетською, Віктора Косенка, Тараса Шевченка, Івана Франка, Івана Сльоти, Святослава Ріхтера, тощо. На екскурсіях здобувачі вищої освіти поглиблюють знання про історію, географію, краєзнавчі особливості вулиць, дізнаються нову та цікаву інформацію про життя, діяльність та творчий шлях визначних діячів Житомирщини та України. Така інформація буде досить доречною, корисною і знадобиться майбутнім вчителям географії у їхній подальшій професійній діяльності.

Велика увага в Житомирському державному університеті імені Івана Франка приділяється курсовим та кваліфікаційним (дипломним) роботам здобувачів, як правило, майбутні вчителі географії обирають теми, що пов'язані з навчальною та позакласною роботою з географії, зокрема з організацією екскурсій, краєзнавчими та історичними особливостями населених пунктів Житомирщини, методичними особливостями вивчення географії майбутніми вчителями, музейною педагогікою, розробкою нових туристичних маршрутів тощо.

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка приділяється особлива увага тим здобувачам, які поєднують навчання в університеті з роботою у закладах освіти, в курсових та кваліфікаційних роботах вони висвітлюють свій досвід роботи щодо організації екскурсій, гуртків, факультативів, краєзнавчо-туристичних походів, музейної педагогіки, тощо. Здобувачі вищої освіти, свої курсові та кваліфікаційні роботи, пишуть на основі власного досвіду. Так, наприклад, організація екскурсій для школярів 6-7 класів, які організовувалися біля північної околиці села Тригир'я на правому березі річки Тетерів, неподалік греблі, де ростуть старі дерева 300-річного віку та належать до природно-заповідного фонду Житомирської області, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення, що знаходиться в лісовому заказнику над річкою Тетерів та виходами на поверхню Українського кристалічного щита. В своїх наукових роботах здобувачі вищої освіти висвітлюють методичні особливості проведення екскурсій, пишуть програми, до яких увійшла структура екскурсії, що складається з завдань і вимог, способів і прийомів показу та розповіді в ході ознайомлення з географічними об'єктами, методикою проведення спостережень у природі. Здобувачі вищої освіти використовують елементи музейної педагогіки, що дозволяє реалізовувати регіональний аспект у підготовці майбутніх учителів географії, а також допомагає здобувачам освіти оволодіти практичними навичками роботи з основними джерелами краєзнавчих знань, навчитися проводити та організовувати краєзнавчі екскурсії, подорожі, походи, здійснювати різноманітні наукові дослідження,

що є ефективним методичним засобом виховання молодого покоління громадян України.

З метою вивчення стану позакласної роботи з географії в закладах освіти нами було проведено моніторингове дослідження, яке проходило протягом 2024 навчального року, воно включало опитування та анкетування. Респондентами виступили 120 здобувачів загальної середньої освіти ліцеїв Житомирщини, учасники географічних гуртків, факультативів тощо. Опитувальник створено за допомогою онлайн форми Google Forms.

Моніторингове дослідження передбачало отримання кількісних показників охоплення позакласною роботою з географії здобувачів освіти та зацікавленістю їх різними формами позакласної роботи, з цією метою було розроблено п'ятибальну шкалу оцінювання: дуже великий інтерес - 5; великий інтерес - 4; середній - 3; слабкий - 2; дуже слабкий - 1.

Перше на чому була акцентована наша увага - це ефективність позакласної роботи у ліцеях, друга анкета: заходи які подобаються учням та спонукають їх до пізнавальної самостійності. Проаналізувавши анкети з опитувальника "Зацікавленість здобувачів освіти позакласною роботою з географії", ми отримали такі результати: дуже високий та високий інтерес щодо роботи географічного гуртка продемонстрували 71,6% опитаних респондентів (40,8% дуже високий, 30,8% - високий), середній - 16,7%, а лише 11,7% - опитаних здобувачів оцінюють роботу як слабкий та дуже слабкий інтерес (рис. 1).

Оцініть роботу вашого географічного гуртка (за шкалою від 1 до 5) :

120 відповідей

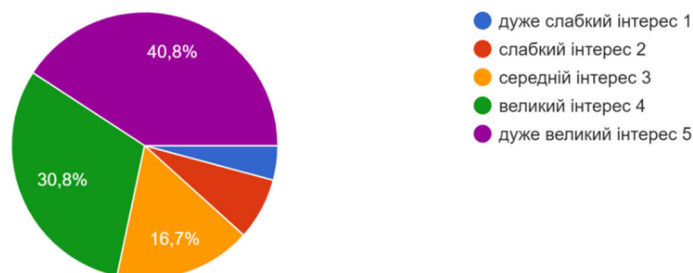

Рис. 1. Діаграма розподілу відповідей на поставлене запитання щодо географічного гуртка

Подібною за відсотковим співвідношенням спостерігалось опитування щодо роботи географічного факультативу: 72,5% - високий та дуже високий інтерес, середній - 16,7%, а лише 10,8% - слабкий інтерес здобувачів освіти.

Щодо проведення географічних вечорів, то 79,2% здобувачів проявляють дуже великий інтерес та із зацікавленням відвідують географічні вечори у закладі освіти, що сприяє посиленню пізнавального інтересу та активному світопізнанню. (рис. 2).

Оцініть на скільки цікаво проходять географічні вечори у вашому закладі освіти (за шкалою від 1 до 5) :
120 відповідей

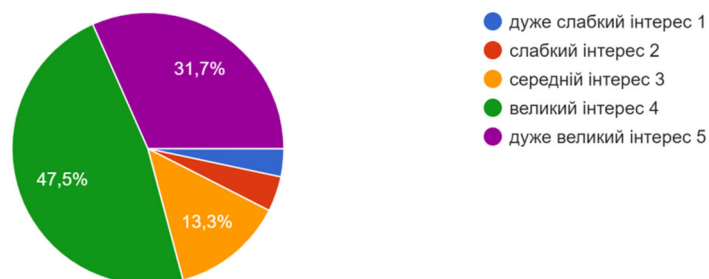

Рис. 2. Діаграма розподілу відповідей на поставлене запитання щодо проведення географічних вечорів у закладі освіти

Оцініть вашу зацікавленість у географічних олімпіадах (за шкалою від 1 до 5) :
120 відповідей

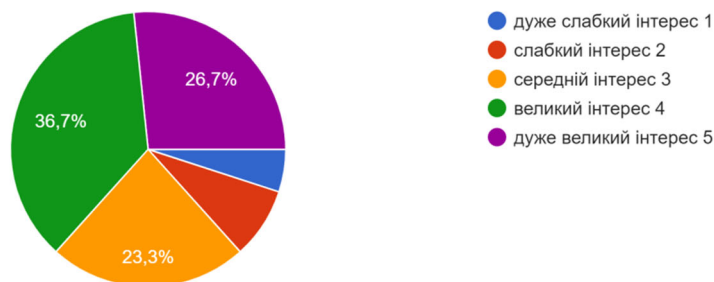

Рис. 3. Діаграма розподілу відповідей на поставлене запитання щодо географічних олімпіад

Результати проведеного нами моніторингового дослідження з визначення показників ефективності позакласної роботи з географії свідчать, що в ліцях Житомирщини досить високий рівень організації позакласної роботи з географії. Так, 90 здобувачам, що складає 75% подобається позакласна робота з географії у своєму закладі освіти та 15 осіб, що складає 12% вважає, більше так, ніж ні (рис.4).

Чи подобається вам позакласна робота з географії у Вашому закладі освіти?

120 відповідей

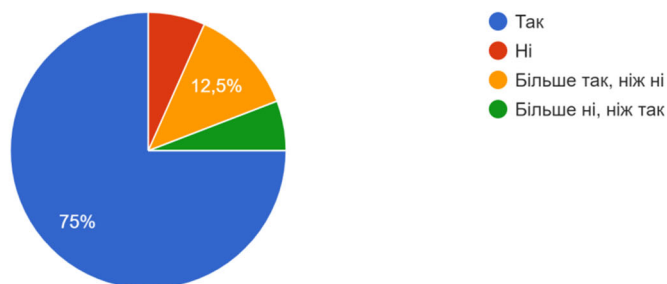

Рис. 4. Відповіді респондентів про ефективність позакласної роботи з географії

Наявні кількісні показники показують, що у закладах освіти з добре організованою позакласною роботою набагато вище й науково-методичний рівень викладання географії й успішність учнів цього предмету. Масова науково-просвітня робота серед здобувачів освіти сприяє росту престижу географії, привертає увагу до її навчально-виховних можливостей, будить інтерес до географічної науки.

Висновки

Отже, підготовка майбутніх вчителів географії полягає у підвищенні професійної готовності педагогічних працівників в тому числі і до позакласної роботи. Позакласна робота з географії – це продовження навчально-виховного процесу, започаткованого на уроці, підвищити якість навчання і виховання можна, вміло, поєднуючи роботу на уроці з позакласною роботою з географії. Позакласна робота багато дає здобувачам в плані розвитку їхніх географічних інтересів, формуванні професійної спрямованості, розширенні загального кругозору, розвитку пізнавальної самостійності. Її різноманітні форми і види не тільки доповнюють і поглиблюють знання учнів, а також сприяють підтримці стійкого інтересу до вивчення географії.

Список використаних джерел

1. Криловець, М., Браславська, О. Соціально-виховна робота на уроках географії. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2021. 1(23), С. 16-24. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13958>
2. Nazarenko T., Iakovleva V., Vlasenko R., Kondratiuk A., Dudchak H. Development of students' informational and communicative competence based on the introduction of digital learning tools. Youth Voice Journal. 2023. Vol. 2(Special Issue). P. 66-87. URL: http://eprints.zu.edu.ua/36610/1/6_Issue_YVJ_March_2023_Vol_2-5-26.pdf
3. Непша О. В., Гришко С. В., Опашко Г. І., Рішко А. Р. Деякі аспекти проведення позаурочної діяльності школярів з географії. Актуальні наукові дослідження у сучасному світі. 2020. Переяслав. Вип. 10 (66). Ч. 5. С. 90-95.
4. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L., The eksploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creativ thinking of students. Braszillian Journal of Education, Technology and Society (Bra.Jets). 2024. Vol.17, P 137-246.

5. Червінська О. В., Андрійчук Т. В., Власенко Р. П., Вискушенко Д. А. Теоретичні та методичні основи проведення екскурсій під час вивчення географії у закладах загальної середньої освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 9. С. 63-70. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/38434>
6. Воловик Л. Розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних та творчих здібностей учнів у процесі навчальних екскурсій з географії. *Scientia et societas*. 2022. №2. С. 85-92. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1987934>
7. Романова Н. В., Власенко Р. П. Підвищення мотивації до навчальної діяльності засобами музейної педагогіки (на прикладі Меморіально-мінералогічного музею імені В. Г. Бондарчука в Денишівському ліцеї). *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 11 (8). С. 58-66. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/38233>
8. Сікора Я., Іванова С., Кільченко А. Розвиток цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників засобами відкритих освітньо-наукових інформаційних систем: вітчизняний досвід. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том12, №5. С. 73-79. URL: <https://oip-journal.org/index.php/oip/article/view/349>